

**UNIVERZITET U NOVOM SADU
TEHNOLOŠKI FAKULTET
NOVI SAD**

MOGUĆNOSTI RAZVOJA PROIZVODNJE I PRIMENE BIOETANOLA U AP VOJVODINI

Prof. dr Stevan Popov
pop@uns.ac.rs

**Izrada Studije je finansirana od strane
Pokrajinskog sekretarijata za energetiku i mineralne sirovine AP Vojvodine**

TEME-POGLAVLJA

- **Potrebe za tečnim gorivom**
- **Bioetanol kao gorivo**
- **Značaj primene bioetanola**
- **Sirovine**
- **Tehnologija**
- **Postojeći kapaciteti**
- **Projekcija proizvodnje bioetanola**
- **Ekonomski aspekt proizvodnje bioetanola**
- **Zaključci i predlozi**

POTREBE ZA TEČNIM GORIVOM

- Učešće obnovljivih izvora energije u ukupnoj energetskej potrošnji AP Vojvodine u sadašnjem momentu iznosi manje od 1%.
- Ukupan energetski potencijal svih obnovljivih izvora energije u Vojvodini je oko 1300 kten/god.
(ten – tona ekvivalentne nafte, 1 ten = 41,868 GJ = 11,63 MWh)
- Poljoprivredna i šumska biomasa u ukupnom bilansu predstavljaju oko 60%.

**Potrebe za naftnim derivatima u Republici Srbiji
u periodu 2005 – 2010. u 000 t/god**

Derivati	2007.	2008.	2009.	2010.
Tečni naftni gas	96	99	101	108
Primarni benzin	576	592	597	611
Motorni benzini	1.183	1.222	1.270	1.360
Mlazno gorivo	78	80	87	89
Dizel gorivo	1.691	1.762	1.852	1.922
Loživo ulje	690	686	630	616
Ostali proizvodi	256	259	274	276
Ukupno	4.570	4.700	4.811	4.928

BIOETANOL KAO GORIVO

- 1) Neanhidrovani (85 – 95% zapr. etanola) – za motore koji koriste samo bioetanol – za modifikovane konvencionalne motore
- 2) Anhidrovani (min. 99,5 % zapr. etanola) – za motore koji koriste smešu benzina i bioetanola – za konvencionalne (postojeće) motore

Energetski sadržaj:

- BIOETANOL	21,2 MJ / L
- BENZIN	31,2 MJ / L

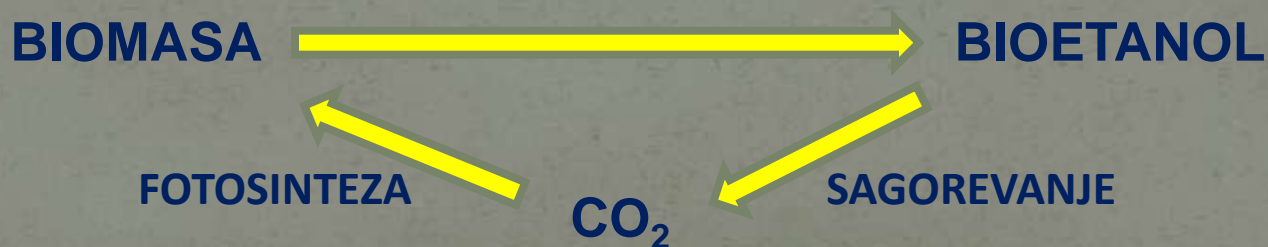
- Prednost primene smeše bioetanola i benzina
- Za postojeće konvencionalne motore - do 22 % bioetanola u smeši
- Bioetanol lako apsorbuje vodu i rastvara određene primese
- Otežana distribucija bioetanola ili smeša bioetanola i benzina
- Neophodna je oprema za namešavanje na samim pumpama

ZNAČAJ PRIMENE BIOETANOLA

➤ Definicija bioetanola (Direktiva 2003/30EC-članak 2)

Bioetanol je etanol proizveden iz biomase i/ili biorazgradive frakcije otpada, a koristi se kao biogorivo.

- Velik udeo vezanog kiseonika u etanolu – sagorevanje je potpunije
- Manja je emisija CO
- Ukupan bilans CO₂ je u procesu sagorevanja bioetanola jednak nuli
- Biomasa troši količinu CO₂ koja je jednaka količini koja nastaje procesom sagorevanja bioetanola koji je proizveden iz te biomase.

MEĐUNARODNA OBAVEZA

Dve osnovne direktive EU imaju za cilj:

- 1) Zamena dela fosilnih goriva biogorivima:
 - Do 2010. godine – 5,75 %
 - Do 2020. godine – 20 %

- 2) Primena smanjenih poreznih stopa na čista biogoriva ili smeše s fosilnim gorivima (za transport i grejanje)

SIROVINE

Šećerne sirovine:

- Šećerna repa
- Topinabur
- Melasa

Skrobne sirovine:

- Zita
- Krtolasti usevi

Lignocelulozne sirovine:

- Drvo
- Poljoprivredni viškovi
- Gradski otpad
- Otpadni papir
- Otpadni usevi

Sirovina	Prizvedeno, t	Izvoz, t	Uvoz, t
Pšenica	1.107.275	141.680	0
Kukuruz	4.215.117	806.010	162
Šećerna repa	2.966.316	236.150	53.971

Sirovina	Prinos (t/ha)	Prinos etanola (hl/t)
Šećerna repa	34 - 45	~ 0,80
Kukuruz	4,5 - 6,5	~ 3,50
Pšenica	3-5	~ 3,70

Sirovina	Prinos etanola (hl/t)
Melasa šećerne trske	2,5 - 3,3
Melasa šećerne repe	2,6 - 3,1
Surutka (slatka)	~ 0,2
Sulfitna lužina (četinari)	~ 0,01
Drvo	~ 2,0
Slama	~ 1,7
Kukuruzovina	~ 1,6

TEHNOLOGIJA

1) Priprema sirovine za fermentaciju

- Šećerne sirovine – ekstrakcija, razblaživanje
- Skrobne sirovine – hidroliza skroba do fermentabilnih šećera.
- Lignocelulozne sirovine – dve osnovne faze:
 - a) odvajanje i uklanjanje lignina
 - b) hidroliza celuloze i hemiceluloze do fermentabilnih šećera

2) Fermentacija fermentabilnih šećera

3) Izdvajanje bioetanola

- Destilacioni postupci (azeotropna i ekstraktivna destilacija),
- Adsorpciona dehidratacija (molekulska sita),
- Membranski procesi (pervaporacija) i
- Kombinovani procesi destilacije i pervaporacije.

POSTOJEĆI KAPACITETI

Postrojenje	Sirovina	Godišnji kapacitet (t)
Crvenka – novi pogon	Melasa	6.200
Crvenka – stari pogon	Melasa +žitarice	3.100
Kadaks – Crvenka	Žitarice+melasa	445
Kovin	Melasa	6.200
Lukas – Bajmok	Žitarice+melasa	250
Srbobran	Žitarice+melasa	830
UKUPNO		17.025

PROCENA PROIZVODNJE BIOETANOLA

Proizvodnja iz VIŠKA sirovina

Sirovina	Višak sirovina, t	Bioetanol, t
Pšenica	141.680	39.125
Kukuruz	805.848	222.534
Šećerna repa	182.179	14.739
Ukupno		278.131

Projekcija potrošnje BENZINA

Pokazatelj	Projekcija za 2010. god. (t)
Potrošnja benzina	1.360.000
Udeo bioetanol predviđen Uredbom	78.200 5,75%

Proizvodnja od NEOBRAĐENIH površina

Sirovina	Površina, ha	Prinos sirovine, t	Prinos bioetanol, t
Tritikale	100.000	342.000	84.324
Sirak	100.000	360.000	94.585
Tritikale / sirak	50.000 / 50.000	-	89.454

Procena UKUPNOG POTENCIJALA

Izvor za proizvodnju bioetanol	Prinos bioetanol, t
Postojeća proizvodnja	22.000
Iz viška osnovnih sirovina	278.131
Od neobrađenih površina	89.454
Ukupna proizvodnja	389.585

EKONOMSKI ASPEKTI

(€ / 1000 L bioetanola)

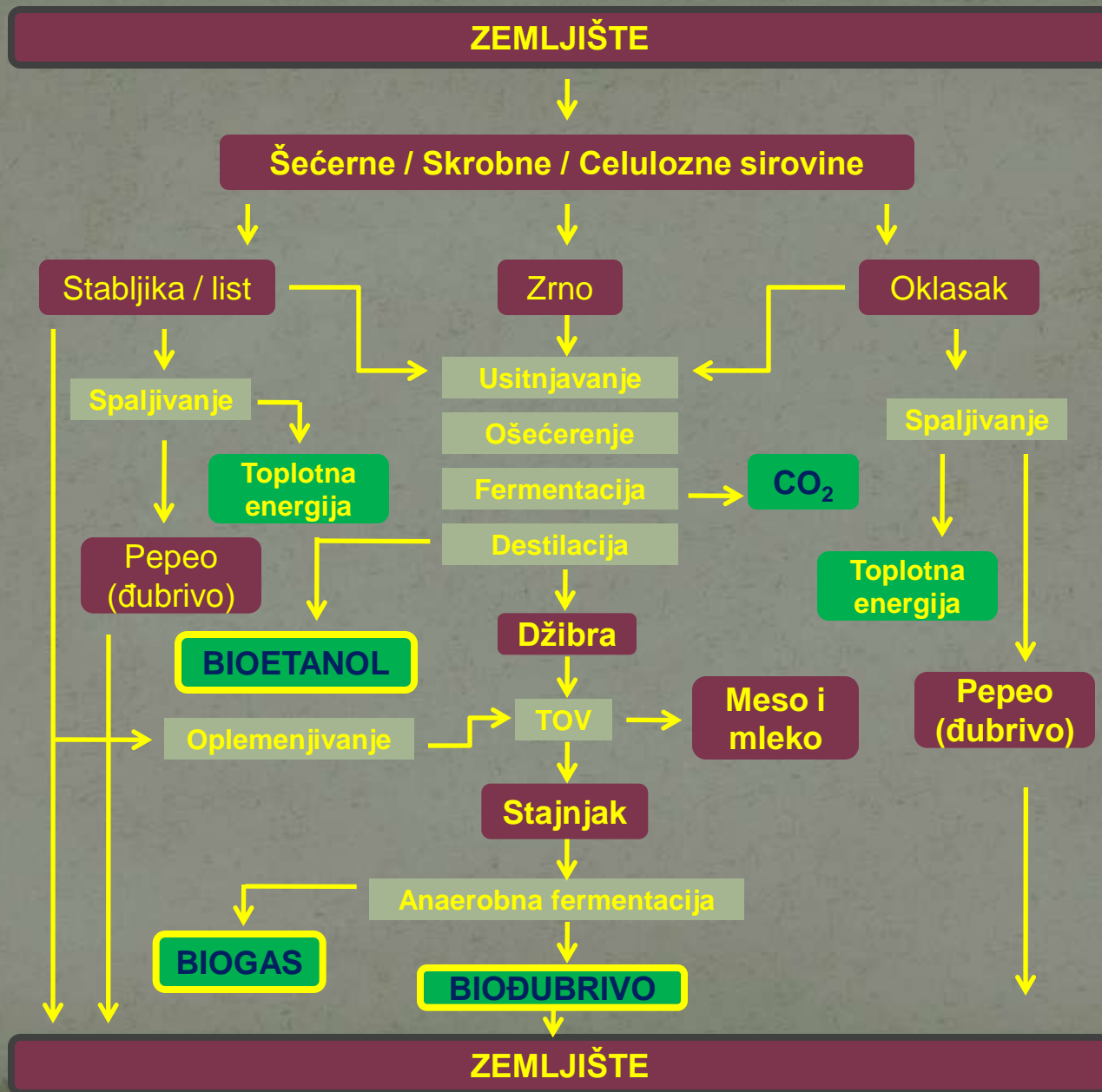
	Cena sirovine	Proizvodni troškovi	Cena sporednih proizvoda	Ukupni proizvodni troškovi
Pšenica	343	284	145	482
Šećerna repa	324	218	3	539
Slama	240	355	38	557

- Udeo cene sirovine u ukupnim troškovima je 50 – 70%
- Procena do 2015. godine – ukupni troškovi oko 0,12 € / L bioetanola

ZAKLJUČCI I PREDLOZI

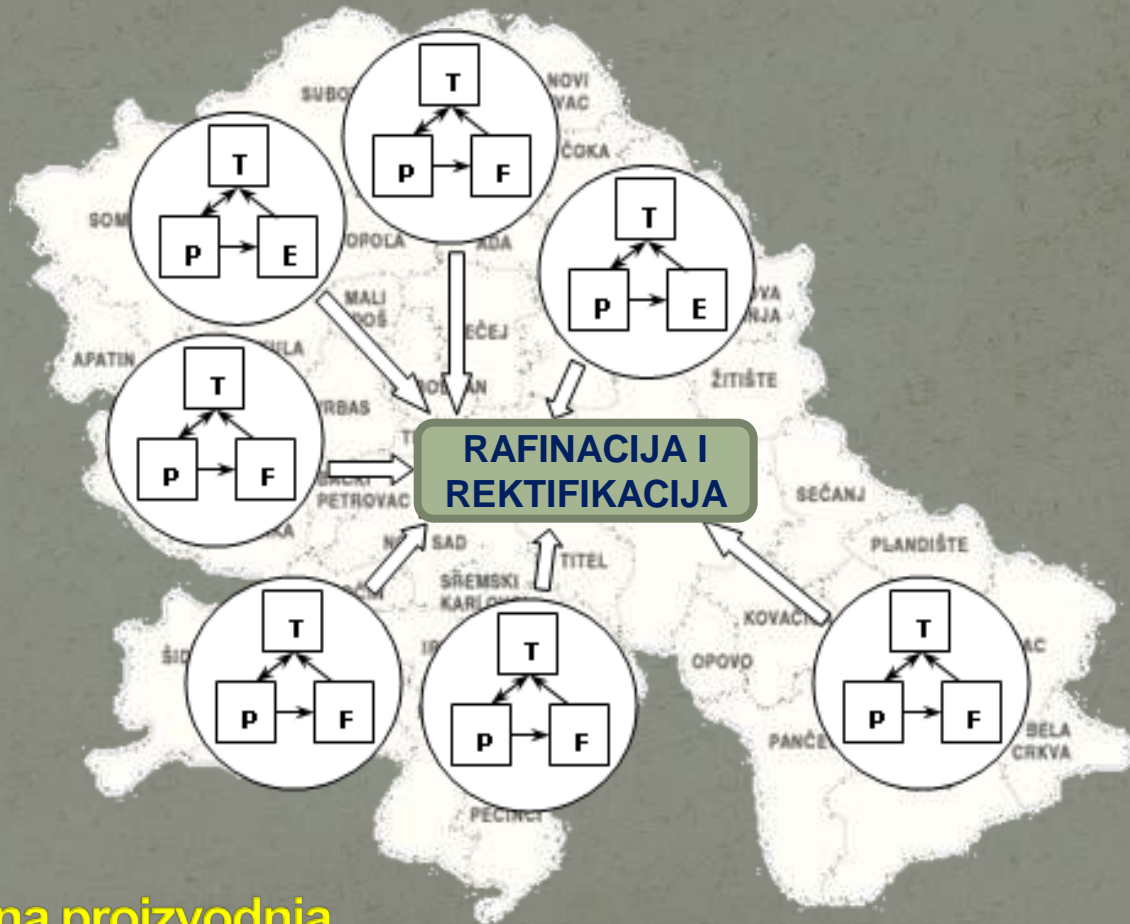
- Proizvodnja i primena bioetanola u Srbiji regulisana je samo načelno i to Zakonom o energetici.
- Nema konkretnih mera, odnosno pravilnika, propisa, uredbe ili bilo kog drugog pravnog akta, koji bi podsticajno delovao na proizvodnju bioetanola.
- Podzakonskim aktima potrebno je pojednostaviti proceduru izgradnje objekata za proizvodnju bioetanola.
- Odgovarajućom poreskom politikom potrebno je stimulisati gradnju investicionih objekata za proizvodnju bioetanola.
- Podsticajnom politikom gradnje investicionih objekata treba obuhvatiti:
 - proizvodnju opreme, rezervnih delova i repromaterijala,
 - normative na lokalnom nivou
 - inostrana ulaganja
 - bankarske kredite
 - državna podsticajna sredstva razvoju novih tehnologija
- Podsticati proizvodnju bioetanola u malim i srednjim preduzećima (farmama)
- Podsticati primenu principa čistije proizvodnje bioetanola – zero emission
- Centralizovati proizvodnju anhidrovanog bioetanola

PRIMENA PRINCIPA ČISTIJE PROIZVODNJE BIOETANOLA

TERITORIJALNA ORGANIZACIJA PROIZVODNJE BIOETANOLA

- veći broj malih i srednjih preduzeća (farmi) za proizvodnju sirovog bioetanola
- centralizovati proizvodnju anhidrovanog bioetanola (min 99,8 %) – ZA GORIVO

P – poljoprivredna proizvodnja
T – tovilište
E – proizvodnja sirovog bioetanola